

перехідний період. Статистичне оцінювання соціально-економічних явищ у регіоні: методологічні підходи : зб. наук. пр. – Львів, 2004. – Вип. 4 (XLVIII). – С. 340-351.

3. Галушак В.Лі. Методика визначення рівня розвитку регіонів та їх проблемності / В.Лі. Галушак // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 9 (52). – С. 102-109.

4. Побурко Я.О. Інтегральні оцінювання результатів соціально-економічної діяльності регіону: методологічний підхід / Я.О. Побурко, Я.Я. Пушак // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – С. 66-73.

5. Федуллова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федуллова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал та ін. / за ред. Л.І. Федуллова. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – 550 с. – (НАН України; Ін-т економічного).

6. Сундук А.М. Економічна безпека України у регіональному вимірі : дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / А.М. Сундук. – К., 2006. – 205 с.

7. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави : навч. посібн. / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладок. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 192 с.

8. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О.І. Барановський. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2004. – 759 с.

Попивняк О.М. Методические подходы к оценке финансового обеспечения депрессивных территорий

Исследованы современные методические подходы к оценке депрессивности территорий. Предложена усовершенствованная методика оценки финансового обеспечения депрессивных территорий Украины и источников их формирования. Сформирована система расчетных показателей, методы и приемы диагностики финансового потенциала депрессивных территорий.

Ключевые слова: депрессивные территории, финансовое обеспечение, финансовые ресурсы, финансовый потенциал.

Popivniak O.M. The methodical approach towards evaluation of the depressed territories

This article studies modern methodical approach towards evaluation of the depressed territories. The author proposes an improved evaluation methodology of financial provision of the depressed territories in Ukraine. Also the system of calculation financial indexes, methods and receptions of diagnostics of financial potential of the depressed territories are formed at this article.

Keywords: depressed territories, financial provision, financial resources, financial potential.

УДК 336.145.2

*Доц. К.П. Проскура, канд. екон. наук –
Київський економічний інститут менеджменту*

ВПЛИВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТАТНЬОГО РІВНЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Досліджено вплив фінансово-економічної кризи на стан державних фінансів у Україні, визначено роль податкових надходжень у стабілізації ситуації, що склалась в сфері державних фінансів в Україні. Розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності адміністрування податків шляхом удосконалення методики розрахунку очікуваних податкових надходжень та їх узгодження із запланованими витратами бюджету. Розглянуто ризикоорієнтовану методику складання плану виїзних податкових перевірок платників податків, виявлено недоліки застосовуваної методики і зроблено пропозиції щодо її вдосконалення.

Ключові слова: податкове планування, адміністрування податків, дефіцит бюджету, видатки бюджету, податкові надходження, податковий контроль, податкові перевірки.

Постановка проблеми. Одним із принципів податкового законодавства є фіскальна достатність – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями. Важливим завданням податкової політики при цьому є застосування ефективної методики розрахунку очікуваних податкових надходжень до бюджету, що давала б можливість визначення їх достатності для фінансування бюджетних витрат та коригування адміністративних дій з боку контролюючих органів щодо забезпечення достатнього рівня податкових надходжень.

Фінансово-економічна криза, яка спровокувала скорочення ВВП, зменшення товарообороту, погіршення фінансових результатів діяльності підприємств та зниження доходів населення, звузила доходи бюджету.

В Україні після виконання бюджету щороку спостерігаємо перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною – дефіцит бюджету. Дефіцит бюджету є однією з основних причин інфляції, спричиняється економічною нестабільністю, скороченням надходжень до бюджету, зростанням видатків з бюджету. Одним із чинників бюджетного дефіциту є неузгодження планових показників доходів бюджету з очікуваними розмірами податкових надходжень. Тому актуальними є дослідження, спрямовані на пошук шляхів удосконалення методик планування податкових надходжень контролюючими органами та їх узгодження з очікуваними витратами бюджету на плановий період.

Аналіз останніх публікацій. Питання щодо дослідження планування податкових надходжень розглянуто у працях таких науковців, як: Г.М. Давидов, Т.І. Єфименко, В.В. Зайчикова, Ю.Б. Іванов, А.Я. Кізіма, А.І. Крисоватий, І.О. Луніна, О.М. Любченко, В.М. Мельник, Л.Л. Тарангул [1-4]

Метою дослідження є розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності адміністрування податків шляхом удосконалення методики розрахунку очікуваних податкових надходжень та їх узгодження із запланованими витратами бюджету.

Основні результати дослідження. Проблеми планування податкових надходжень є актуальними і досить глибоко розробленими вітчизняними і зарубіжними науковцями. Методику визначення очікуваних податкових надходжень застосовують відповідні підрозділи Міністерства доходів і зборів, але ця методика має такі недоліки: планування суми податкових надходжень узгоджується з плануванням потреб бюджету у доходах, тобто не здійснюється попередній аналіз достатності очікуваних сум податкових надходжень для забезпечення планового рівня доходів бюджету; непрозорість розрахунків сум планових податкових надходжень, що здійснюються контролюючим органом; неможливість за результатами розрахунків оперативного розроблення і застосування адекватних методик, спрямованих на досягнення балансу між потребами бюджету у фінансуванні й очікуваним обсягом податкових надходжень. Натомість, директивним способом спускаються виконавчим підрозділам планові обсяги податків, які вони повинні збирати за період, і встановлюється адміністративна відповідальність керівників підрозділів на невиконання плану.

Одним з об'єктивних економічних наслідків фінансово-економічної кризи є незадовільний стан сектору публічних фінансів України, який за останні

роки стабільно погіршується, а ефективність бюджетних механізмів знижується. Така ситуація спровокувала негативні виклики в економіці, серед яких, узагальнюючи існуючі надбання [5, 6] та на основі власних досліджень, ми виділили такі:

- збереження високих обсягів боргових залучень – запозичення до державного бюджету в 2011 р. були здійснені обсягом 80,7 млрд грн, що в 1,6 раза більше за обсяг погашення основної суми боргу;
- зростання боргового навантаження на бюджет – зростання боргового навантаження на бюджет призводить до відволікання значної частини бюджетних коштів на покриття боргів і, відповідно, до звуження можливостей підтримки економічної активності;
- зниження інвестиційної активності через заморожування державних інвестицій;
- недофінансування видатків соціального спрямування і відповідне звуження споживчого попиту – дефіцит бюджету призводить до неспроможності держави фінансувати у повному обсязі видатки соціального спрямування. Відзначимо, що в структурі доходів населення України соціальні допомоги та інші соціальні трансферти, що фінансуються з державного бюджету, становлять 36,6 %, тому соціальна політика держави відчутно впливає на доходи населення. Недофінансування соціальних видатків, своєю чергою, звужує внутрішній споживчий попит;
- невиконання видаткової частини державного бюджету;
- збереження розбалансованості між доходами й видатками бюджету – більшість розвинених країн світу вже досягли позитивного первинного сальдо державного бюджету, а дефіцит бюджету спрямовували на обслуговування боргових зобов'язань, за рахунок яких фінансувалися антикризові програми. Натомість, номінальний від'ємний показник первинного сальдо доходів і видатків бюджету України в 2011 р. становив 0,5 млрд грн, а з урахуванням розрахованого сукупного дефіциту – 22,3 млрд грн. Ця тенденція свідчить про те, що поточні доходи й видатки уряду досі залишаються незбалансованими;
- невиконання норм Бюджетного кодексу щодо понадпланових надходжень – у 2011 р. завдяки понадплановому зростанню доходів уряд ініціював збільшення державних видатків. Додаткові ресурси були спрямовані на збільшення розміру окремих соціальних виплат і допомог (2,3 млрд грн), підтримку житлово-комунального господарства м. Києва (1,6 млрд грн), дотації вугледобувним підприємствам (1,5 млрд грн) тощо. Водночас, відповідно до Бюджетного кодексу України, уряд зобов'язаний спрямувати понадпланові надходження лише на реалізацію пріоритетних інвестиційних програм або на вживання заходів, пов'язаних із проведенням соціальних реформ;
- відсутність достатньо ефективних зрушень у реформуванні сфери видатків – проблеми, що знижують ефективність витрачання бюджетних коштів, криються у всіх ланках бюджетної системи – від бюджетного прогнозування до розміщення державних замовлень і контролю за витрачанням коштів. Їх вирішення не менш важливе, ніж забезпечення належного наповнення дохідної частини бюджету;
- посилення фіскального тиску на економіку – в умовах значних розривів між доходами та зобов'язаннями держави уряд приречений на проведення жорсткої фіскальної політики, спрямованої на посилення тиску на корпоративний сектор. Крім перманентного підвищення акцизів, уряд збільшив фіскальний тиск через авансові платежі з податку на прибуток підприємств та неповернення ПДВ. Це знижує ліквідність активів підприємств корпоративного сектору, пригнічуючи

не тільки інвестиційну, а й операційну їх діяльність. Така тенденція відчутно дисонує зі встановленими Програмою економічних реформ цілями зменшення податкового тиску;

- вимивання ліквідності з внутрішніх ринків – в умовах дефіциту бюджету уряд намагається мобілізувати фінансові ресурси на внутрішніх фінансових ринках. Проте його надмірна боргова активність призводить до витіснення приватних інвестицій внаслідок збільшення державних запозичень. В умовах дефіциту ліквідності політика, спрямована на вилучення коштів з внутрішнього ринку, є вкрай небезпечною, зважаючи на низьку поточну динаміку кредитування;
- погіршення кредитних рейтингів – глибокі дисбаланси сектору публічних фінансів та проблеми з обслуговуванням зобов'язань квазідержавних структур, на кшталт НАК "Нафтогаз України", ведуть до зниження суверенних кредитних рейтингів України, що автоматично погіршує корпоративні рейтинги і звужує доступ вітчизняних компаній до боргових ресурсів на світових ринках, погіршує інвестиційний клімат в Україні загалом та рівень конкурентоспроможності держави на світових ринках.

Як показує аналіз статистичних даних, в Україні за період 2008-2012 рр. зростає дефіцит Зведеного бюджету – так у 2008 р. він склав 14,2 млрд грн, найбільшого значення досяг в 2010 р. – 64,7 млрд грн, в 2011 р. зменшився, а в 2012 р. знову виріс і досяг 50,7 млрд грн. Загалом за аналізований період відбулося зростання розміру дефіциту бюджету на 36,5 млрд грн, або в 2,6 раза. Дані про розміри дефіциту бюджету за 2008-2012 роки наведено в табл.

Табл. Дефіцит Зведеного бюджету України за 2008-2012 рр., млрд грн

Рік	Доходи Зведеного бюджету України	Видатки Зведеного бюджету України	Дефіцит Зведеного бюджету України без врахування кредитування	Кредитування	Дефіцит бюджету
2008	297,9	309,2	11,3	2,8114	14,2
2009	273,0	307,4	34,4	2,8258	37,3
2010	314,5	377,8	63,3	1,3484	64,7
2011	398,5	416,8	18,3	4,7579	23,1
2012	445,5	492,5	47,0	3,7897	50,7

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства фінансів України, www.minfin.gov.ua

Спробуємо формалізувати процес узгодження очікуваних сум податкових надходжень і планових потреб у доходах бюджету з урахуванням можливостей системи адміністрування податків.

Зупинимось на методиці розрахунку очікуваних податкових надходжень. Під час планування очікуваних розмірів податкових надходжень потрібно орієнтуватись не на динаміку та загальні тенденції зміни податкових надходжень за певний проміжок часу, як практикується податковими органами, а на розміри та динаміку податкової бази окремих податків. Цей підхід аргументується передусім тим, що істотно змінюються норми податкового законодавства, ставки податків, склад і розміри податкових пільг, крім того, змінюється економічна ситуація і рівень ділової активності платників податків. У цій ситуації податкова база є більш стабільним показником, ніж сума податку. Отже, більш доцільним є здійснювати розрахунок планових сум податкових надходжень, виходячи з бази оподаткування в розрізі окремих податків. Динаміка

зміни бази оподаткування є більш інформативним показником і, аналізуючи її, можна виключити вплив змін, що вносяться в податкове законодавство. У процесі здійснення податкового обліку платниками податків формуються бази даних відносно кількості зареєстрованих платників податків, обраної платниками системи оподаткування, сум податкових надходжень та стану сплати ними узгоджених податкових зобов'язань. Пропонують здійснювати розрахунок очікуваних податкових надходжень в розрізі окремих податків, як середньозваженого розміру бази оподаткування основних бюджетоутворюючих податків за певний період (наприклад 5 років). При цьому, для отримання зіставних даних, потрібно враховувати інфляційні процеси і приводити податкові бази податків, для яких застосовуються відносні податкові ставки, у цінах базового року.

Доцільно здійснювати планування за основними бюджетоутворюючими податками та зборами, до яких відносяться: податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, податок на доходи фізичних осіб. Щодо інших податків та зборів – їх надходження формально будемо визначити, виходячи з очікуваної частки їх надходжень у бюджет. Наприклад, якщо припустити, що наведені вище чотири податки дають в середньому 80 % податкових надходжень у бюджет (позначимо цю частину податкових надходжень T_1), то решта податків будуть давати суму, що розраховуємо за формулою $T_2 = T_1 \times 0,2/0,8$. Тоді загальна сума податкових надходжень (T) буде становити $T = T_1 + T_2$.

Для розрахунку очікуваної суми податкових надходжень пропонуємо застосовувати такі параметри в розрізі обраних для розрахунку бюджетоутворюючих податків:

- кількість зареєстрованих платників податку, для якого здійснюється розрахунок, з них – тих, хто знаходиться в активному стані;
- об'єкт оподаткування;
- середньозважений розмір податкової бази за певну кількість періодів (наприклад за 5 років), скоригований на відповідний індекс інфляції (приведений до цін базового року);
- ставка податку, що буде застосовуватись у плановому періоді;
- сума очікуваних надходжень у плановому періоді.

Внаслідок розрахунків очікуваних податкових надходжень за бюджетоутворюючими податками (зроблено припущення, що вони становлять 80 % загальної суми податкових надходжень до бюджету) отримуємо очікувану суму податкових надходжень:

$$T = T_1 + T_2 \text{ або } T = T_1 / 0,8. \quad (1)$$

Важливим етапом процесу планування податкових надходжень є зіставлення їх планових показників із плановими розмірами доходів бюджету, що фактично не передбачено чинною методикою. Можливість і ефективність цього зіставлення ускладнюється тим, що розрахунки планових показників здійснюють різні державні органи: планування доходів бюджету входить до завдань Міністерства фінансів, а планування податкових надходжень здійснює Міністерство доходів і зборів. При цьому не існує ефективного механізму обміну такими даними між двома контролюючими органами. Відсутність аналізу відпо-

відності планових податкових надходжень і планових доходів бюджету виключає можливість застосування оперативних заходів під час адміністрування податків щодо усунення невідповідностей. Доцільно зосереджувати всі розрахунки в рамках одного контролюючого органу.

Під час планування податкових надходжень природно існуватиме відповідна сума похибки і, враховуючи існуючу ситуацію в економіці України, можна припустити, що ця похибка буде в напрямі недоотримання сум податків. Тому пропонуємо передбачати певну суму резерву під час планування сум, що необхідні для наповнення бюджету. Припустимо, можна вважати достатнім резерв у розмірі загальних середньомісячних очікуваних податкових надходжень.

Формально це рівняння можна виразити так:

$$\sum_{i=1}^n T_i = B + \Delta \alpha, \quad (2)$$

де: T_i – очікувана сума податкових надходжень за окремим податком; B – очікувана сума доходів бюджету; Δ – сума резерву податкових надходжень; α – рівень значущості (впевненості виконання бюджету).

Результати прогнозування очікуваних податкових надходжень до бюджету можна представити графіком (рис.).

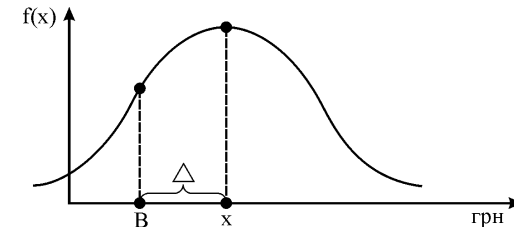

Рис. Прогнозування очікуваного обсягу податкових надходжень

На рисунку видно, що очікувана сума податкових надходжень буде оптимальним значенням функції щільності податкових надходжень, але фактична сума надходжень, яка має відповідати сумі доходів бюджету, буде меншою і розташовуватиметься на значення Δ (сума резерву).

За умови виявлення недостатності податкових надходжень для фінансування (а об'єктивно така ситуація буде складуватися завжди) має спрацювати механізм, спрямований на підвищення рівня податкових надходжень. Цей механізм має доцільно реалізовувати, зокрема, і через систему, адміністрування податків. Варто зауважити, що цей механізм в жодному разі не повинен передбачати посилення фіскально-адміністративного тиску на платників. На нашу думку, його основними важелями мають бути аналіз схем ухилення від оподаткування та реалізація контрольних заходів щодо їх руйнування. У випадку ж недостатності законодавчо встановлених повноважень потрібно активізувати законотворчий процес.

Зазвичай адміністрування податків розглядають як певну директивну діяльність контролюючих органів, спрямовану на забезпечення достатнього рівня податкових надходжень. Але при цьому не враховують дії іншої сторони проце-

су податкового адміністрування – платників податків. Не можна не враховувати те, що рівень податкових надходжень у бюджет буде залежати і від ставлення платників податків до свого податкового обов'язку. Отже, ефективність податкового адміністрування залежить не тільки від діяльності контролюючих органів, але і від дій платників податків.

Окрім розглянутих вище напрямків підвищення ефективності податкового адміністрування, на нашу думку, ще потрібний такий напрям, як удосконалення податкового контролю. Так, у сучасних умовах, впровадження ризикоорієнтованої системи податкового контролю є ефективним інструментом покращення й удосконалення податкового адміністрування і водночас зобов'язанням, взятим Україною в рамках виконання Порядку денного Асоціації Україна – ЄС. Зокрема, один із цих пріоритетів передбачає просування у напрямі більш цільової системи податкового контролю та аудиту, заснованої на оцінці ризику, з метою покращення спроможності податкового адміністрування.

Відповідно до загальноприйнятої в ЄС практики, країни-члени Внутрішньоевропейської організації податкових адміністрацій (ІОТА) надають перевагу системі ризик-аналізу під час здійснення податкового контролю, що дає змогу проводити його з мінімальними витратами для бюджету та платників податків. При цьому значна увага надається відбору платників податків, що мають високий ступінь ризику порушень податкового законодавства. Це дає змогу знизити вірогідність застосування процедур податкового контролю до сумлінних платників та зменшити адміністративний тиск на суб'єктів підприємницької діяльності. Визначальним фактором підвищення результативності податкового контролю є наявність ефективної системи відбору платників до плану податкових перевірок. Зокрема, у Німеччині застосовуються два способи відбору платників: випадковий та спеціальний. Перший – здійснюється на основі методів статистичної вибірки, другий – забезпечує цілеспрямовану вибірку платників податків, ймовірність встановлення податкових порушень щодо яких є найбільш високою за результатами аналізу всієї наявної інформації про платника. Крім того, в міжнародній практиці широко використовуються спеціальні інформаційні програми, зокрема DIF#, в основу якої покладено формулу розрахунку таких складових, як: доходи, витрати, вирахування, пільги тощо. Більшість країн ЄС надають змогу платникам податків самостійно оцінювати ризики своєї фінансової діяльності за розширеним спектром критеріїв, що забезпечує прозорість процесу відбору підприємств для перевірки.

В Україні планування виїзних перевірок суб'єктів господарювання за критеріями податкових ризиків розпочалося у 2008 р. Нині податкові органи вже провели значну роботу із запровадження ризикоорієнтованої системи адміністрування податків, у процесі якої було впроваджено методичні рекомендації, інструкції щодо роботи з податковими ризиками, затверджених відповідними нормативно-правовими актами Міністерства доходів і зборів України та інших державних органів.

Результатом цієї роботи було формування в автоматизованому режимі переліку платників податків з метою визначення першочерговості для включення до плану-графіка проведення планових виїзних перевірок суб'єктів господа-

рювання. Складання такого плану-графіка передбачено статтею 77 Податкового кодексу України [7]. До нього потрапляють платники податків, які мають високий ступінь ризику щодо несплати податків і зборів, невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на податкові органи. Крім того, відбулася прив'язка ступеня ризику діяльності суб'єктів господарювання до періодичності проведення перевірок, що відповідає європейському досвіду. Також значно збільшився перелік критеріїв ризиків (до 38 – для звичайних юридичних осіб, до 15 – для банківських і до 19 – для небанківських установ). Отже, періодичність проведення документальних планових перевірок наразі прямо залежить від ступеня ризику в діяльності платників податків, яка ділиться на високу, середню і незначну. Водночас, Податковий кодекс не наводить критеріїв відбору суб'єктів господарювання відповідно до ступеня ризику.

Незважаючи на доволі значні кроки в напрямі реалізації цього пріоритету, на сьогодні залишається висока ймовірність того, що навіть цілком нормально працююче підприємство може потрапити до плану-графіка перевірок через погіршення показників інших підприємств тієї ж галузі. Цим порушується принцип мінімізації втручання у бізнес сумлінних платників податків. Зокрема, крім удосконалення самої системи оцінки ризиків та відповідних критеріїв відбору підприємств, доцільно окремо в податковому законодавстві забезпечити право платників податків самостійно оцінювати ризики своєї фінансової діяльності [8].

Отже, виявлені вище напрями підвищення ефективності податкового адміністрування в рамках визначення стратегічних орієнтирів розвитку податкового адміністрування з урахуванням сучасних тенденцій трансформації економічного середовища в Україні та відповідні запропоновані нами заходи щодо їх подальшого впровадження та практичної імплементації, у перспективі дадуть змогу підвищити загальний рівень ефективності податкового адміністрування в Україні, що, своєю чергою, сприятиме сталому соціально-економічному розвитку держави.

Висновки. Дослідження шляхів підвищення ефективності податкового адміністрування в умовах посткризового розвитку економіки України дало змогу виявити взаємозв'язок показників ефективності податкового адміністрування із показниками стану публічних фінансів, визначити роль податкового адміністрування у формуванні податкових доходів Зведеного бюджету України, та можливий потенціал податкового адміністрування у частині фінансування дефіциту Зведеного бюджету та державного боргу країни.

Обґрунтовано необхідність планування податкових надходжень як важливого показника ефективності податкового адміністрування. На основі формалізації запропоновано методу узгодження очікуваних сум податкових надходжень і планових потреб у доходах бюджету з урахуванням можливостей системи адміністрування податків, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на визначенні оптимальних розмірів та динаміці податкової бази окремих податків.

Література

1. Крисоватий А.І. Податковий менеджмент : навч. посібн. / А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2004. – 304 с.

2. Иванов Ю.Б. Податковий менеджмент : підручник / Ю.Б. Иванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 525 с.
3. Иванов Ю.Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий : монография / Ю.Б. Иванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов. – Харьков : Изд. дом "Инжэк", 2006. – 272 с.
4. Планування та адміністрування податкових надходжень як складова соціально-економічного розвитку регіону : монографія / за ред. Г.М. Давидова, О.М. Любченко. – Кіровоград : ПВЦ "Темек-ЛТД", 2007. – 374 с.
5. Молдован О.О. Бюджетна політика в Україні в умовах ризиків сповільнення економічної динаміки : аналіт. доп. / О.О. Молдован, С.О. Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір та ін. – К. : НІСД, 2012. – 80 с.
6. Жаліло Я.А. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська, Я.В. Бережний та ін. – К. : Вид-во НІСД, 2012. – 144 с.
7. Податковий кодекс України // Вісник податкової служби України. – 2013. – № 2-3. – 416 с.

Проскура Е.П. Влияние администрирования налогов на обеспечение достаточного уровня налоговых поступлений

Исследовано влияние финансово-экономического кризиса на состояние государственных финансов в Украине, определена роль налоговых поступлений в стабилизации ситуации, сложившейся в сфере государственных финансов в Украине. Разработаны предложения по повышению эффективности администрирования налогов путем усовершенствования методики расчета ожидаемых налоговых поступлений и их согласования с запланированными расходами бюджета. Рассмотрена рискоориентированная методика составления плана выездных налоговых проверок налогоплательщиков, выявлены недостатки применяемой методики и сделаны предложения по ее усовершенствованию.

Ключевые слова: налоговое планирование, администрирование налогов, дефицит бюджета, расходы бюджета, налоговые поступления, налоговый контроль, налоговые проверки.

Proskura E.P. The effect of tax administration on ensuring a sufficient level of tax revenues

The paper deals with the influence of the financial crisis on the state of public finances in Ukraine, and defines the role of tax revenues in stabilizing the situation formed in the field of public finances in Ukraine. Proposals to increase the efficiency of tax administration by improving the method of calculating the expected tax revenues and their alignment with the planned budget expenditures are worked out. The risk-based methodology in creating the plan of field tax audits of taxpayers is considered, the weaknesses of the methodology being used are identified, and the suggestions for its improvement are made.

Keywords: tax planning, tax administration, budget deficit, budget spending, tax revenues, tax control, tax audits.

УДК 336.71

*Аспір. О.Р. Романик¹ –
Українська академія банківської справи НБУ*

ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ І РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Розглянуто сутність банківського нагляду в сучасних умовах. Проаналізовано ситуацію, яка складається в банківській системі України. Запропоновано невідкладні кроки до підвищення ефективності регулювання банківської діяльності на основі міжнародних стандартів.

¹ Наук. керівник: проф. І.І. Д'яконова, д-р екон. наук

Ключові слова: банк, банківський нагляд, Національний банк України, міжнародні стандарти. Базель 3.

Вступ. В останні роки значно посилюється вплив банків на розвиток реального сектору економіки, який зумовлює динаміку економічного розвитку країни. Банки як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів та їх перерозподілу мають особливі важелі впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки. За базовими принципами ефективного банківського нагляду, розробленими Базельським комітетом, держава повинна регулювати банківську діяльність більшою мірою, ніж інші види бізнесу. Це пов'язано з тим, що банки розпоряджаються значною частиною коштів суб'єктів господарської діяльності та держави, через них здійснюється найбільш глибокий взаємозв'язок між усіма ланками національного і світового господарства. Кожна країна має свої особливості впливу на організаційну структуру і напрями діяльності відповідних служб банківського нагляду. При цьому розвиток банківської діяльності передбачає постійне вдосконалення системи банківського нагляду.

Актуальність теми. Забезпечення належного контролю за діяльністю банків є досить складним і потребує вирішення поточних завдань. Актуальними і важливими є питання розробки і практичного застосування наглядових функцій за банківською діяльністю, підвищення їх ефективності, що сприятиме чіткому дотриманню базельських принципів банківського нагляду й інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий фінансовий простір [4].

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо побудови ефективного банківського нагляду висвітлені, зокрема, у працях українських учених: О.І. Кіреєва, В.Л. Кротюка, А.М. Мороза, С.В. Мочерного, А.А. Пересади, Л.О. Примостки, М.І. Савлука; російських учених: О.І. Лаврушина, В.В. Мосленнікова, А.Ю. Симановського; західних учених: Ед. Доллана, Ж. Матука, Роуза Пітера, Дж. Синки, Е. Шенга та ін.

Аналіз існуючих методичних матеріалів, а також наукових публікацій з питань банківського нагляду засвідчив, що ця проблема, вирішення якої має важливе значення для успішного розвитку банківської системи України, недостатньо розроблена в методичному плані, а практична діяльність органів банківського нагляду залишається недосконалою.

Метою роботи є вдосконалення банківського нагляду в діяльності вітчизняних банків відповідно до міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківський нагляд на сучасному етапі – це моніторинг усіх видів ризиків, притаманних банківській діяльності, з метою зведення до мінімуму насамперед системного ризику, тобто запобігання ланцюговій реакції, за якої крах одного або кількох банків може спричинити кризу всієї банківської системи. Органи банківського нагляду повинні забезпечити належний і надійний контроль за діяльністю банків, щоб вона не виходила за межі правового поля, тобто була врегульована законодавчо й нормативними актами НБУ [2].

Ефективність вітчизняного банківського нагляду залежить від відповідності його Основним принципам ефективного банківського нагляду, які були